

16 جنوری 2019

داکتر سید عبدالله کاظم

چگونگی روابط طالبان با ایران؟

تقریباً از دو سال بدینسو مقام‌های امریکایی و نیز بعضی از سران امور امنیتی افغانستان بارها از "ارتباط و حتی کمک تجهیزاتی و نظامی" ایران به طالبان ابراز نگرانی کرده اند. مقام‌های ایرانی از جمله سفیر این کشور در کابل همواره این ادعاها را رد کرده و گفته اند: «با طالبان تماس داریم و حتی این تماس را تبدیل به ارتباط نکردیم زیرا نخواستیم برای طالبان مشروعیت‌زایی شود». مراجع ایرانی هدف همچو تماس‌ها را با طالبان "تشویق" آنها برای پیوستن به روند مذاکرات صلح با دولت افغانستان خوانده اند، اما سفیر امریکا در کابل و بعضی مقام‌های افغان ادعا دارند که ایران طالبان را از نظر "لوژستیکی" و تسلیحات نظامی حمایت میکند و برای افراد آنها تمرین نظامی میدهد.

چندی قبل گزارش‌های متعدد در باره "لشکر فاطمیون" در رسانه‌ها به نشر رسید و گفته شد که تعداد در حدود پنج تا ده هزار از اتباع افغان بوسیله حکومت ایران استخدام شده و برای جنگ علیه داعش به سوره گسیل شده اند. همچنان گفته میشود که احتمال دارد ایران از موجودیت این "لشکر" علیه داعش در افغانستان نیز استفاده نماید. با این حال این نگرانی نیز موجود است که شاید ایران به بهانه مبارزه علیه داعش، اساساً برای اهداف دیگری از جمله تقویه جناح‌های طرفدار ایران در افغانستان و نیز ایجاد مشکل برای قوای امریکائی در افغانستان استفاده نماید. علاوهً نفوذ نظامی غیرمستقیم ایران از طریق گسیل عناصر "لشکر فاطمیون" به افغانستان احتمالاً هدف عمده تر را در جهت نیل به اهداف شامل عمق استراتژیک آن کشور بخصوص در مورد آب و خطوط ترانزیت بین آسیای میانه و جنوب آسیا دنبال خواهد کرد که بی ثباتی در افغانستان را به نفع ایران بیش از پیش دامن خواهد زد. این پیشبینی موجب نگرانی عمیق دولت و مردم افغانستان را بار آورده است.

برعلاوه ای موضوع فوق، کمک به طالبان و تشدید مناسبات ایران با آنها نیز یکی دیگر از همین امکانات است که در این چند هفته بیشتر در رسانه‌ها و نیز مذاکرات رسمی بین افغانستان و ایران مطرح گردیده است. ویب‌سایت بی بی سی در این چند هفته گزارشات خبری و نیز مقالات تحلیلی در زمینه به نشر سپرده که مرور بعضی از آنها خالی از دلچسپی نخواهد بود، از جمله نوشته‌های ذیل:

- پایان مذاکرات با طالبان در ابوظبی؛ خلیزاد برای گزارش‌دهی به رهبران افغان به کابل رفت
- نشست طالبان و نمایندگان شورای عالی صلح در مسکو برگزار شد
- سفیر امریکا در کابل: ایران برای طالبان پشتیبانی لجستیکی فراهم می‌کند
- ایران: دخالتی در امور داخلی افغانستان نداریم
- رئیس امنیت ملی افغانستان: ایراکن و روسیه تاحدودی به طالبان کمک می‌کنند

د پانو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولۍ

- مذاکرات ایران- طالبان؛ افغانستان: تلاش‌های صلح از طریق دولت صورت گیرد
- شمخانی: گفت‌وگوهای ایران با طالبان ادامه خواهد داشت
- وزارت خارجه ایران: با طالبان در تهران مذاکره کردیم
- ارتش افغانستان از کشته شدن دو 'عضو ایرانی' گروه طالبان خبرداد
- رئیس ارتش افغانستان: ایران به طالبان تجهیزات نظامی می‌دهد
- پنتاگون: نگران حمایت پاکستان، ایران و روسیه از طالبان و شبکه حقانی هستیم

یکی از مقالات تحلیلی در این موضوع که تقریباً یک هفته قبل تحت عنوان "آیا گروه طالبان در مشهد دفتر دارد؟" بقلم آقای فواد مسیحا در ویبسایت دری/فارسی بی بی سی تحریر گردیده حاوی مطالب مهمی است که جهت مزید معلومات خواستم عین متن را اقتباس و با خوانندگان عزیز این پورتال در میان بگذارم:

آیا گروه طالبان در مشهد دفتر دارد؟

فواد مسیحا بی‌بی‌سی (7 ژانویه 2019 - 17 دی 1397)

پاسخ به این سوال اصلاً ساده نیست؛ هم به دلیل پیچیدگی تشکیلات و ساختار گروه طالبان که دست‌کم در ده سال اخیر، بارها گرفتار شکاف‌ها و ائتلاف‌های مختلف بوده و هم به دلیل عدم دسترسی به منابع دست اول در رهبری این گروه.

ذبیح‌الله مجاهد سخنگوی طالبان به این سوال بی‌بی‌سی که آیا تشکیلاتی به نام "شورای مشهد طالبان" وجود دارد یا نه، پاسخ مشخصی نداد اما گفت: "ما با کشورهای زیادی تماس دیپلماتیک داریم."

دست‌کم دو مقام سابق امنیتی هرات، ولایت هم‌مرز با ایران به بی‌بی‌سی گفتند که از وجود چنین شورایی بی‌اطلاع هستند. اما یکی از این مقام‌ها تأیید کرد که "تعداد زیادی از فرماندهان طالبان که در ولایت‌های هم‌مرز با ایران فعال هستند، ساکن مشهد هستند یا دست‌کم خانواده‌هایشان آنجا زندگی می‌کنند."

به گفته این مقام سابق امنیتی، فرماندهان طالبان "مدام به شهر مشهد رفت‌وآمد دارند و از امکانات زیادی در آنجا برخوردار هستند."

'شورای مشهد طالبان'

ادعای حمایت ایران از گروه طالبان را در یک دهه گذشته بارها مقام‌های افغان و غربی مطرح کرده‌اند، از حمایت مالی و تسلیحاتی گرفته تا آموزش شبه‌نظامیان وابسته به این گروه.

ایران در گذشته تمام این ادعاها را رد کرده اما حالا مشخص شده که این کشور مدت نامعلومی با گروه طالبان در رابطه و گفتگو بوده است. این موضوع را مقام‌های ایران در هفته‌های اخیر تأیید کردند، هر چند گفتند که دولت افغانستان از این گفتگوها مطلع بوده است.

د پانو شمیره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

در ژوئیه ۲۰۱۲ روزنامه آمریکایی وال استریت ژورنال، به نقل از "مقام‌های افغان و غربی" نوشت که تهران به طالبان اجازه داده در شهر زاهدان، در جنوب شرق ایران دفتر باز کند. ایران این خبر را تکذیب کرد.

درست سه سال بعد، همین روزنامه، این بار به نقل از "یک مقام خارجی" از وجود دفتر طالبان در شهر مشهد خبر داد. این "مقام خارجی" به وال استریت ژورنال گفته بود که طالبان دست‌کم از اوایل سال ۲۰۱۴ میلادی در مشهد حضور داشته‌اند. از آن زمان به بعد در بعضی رسانه‌ها و محافل غربی، نام "دفتر طالبان در مشهد" جست‌وگریخته به چشم می‌خورد. دفتری که به نوشته وال استریت ژورنال، خیلی زود، قدرت و نفوذی به هم زد، تا جایی که بعضی از دیپلمات‌های غربی از آن به عنوان "شورای مشهد طالبان" یاد می‌کنند.

حضور در رهبری و میدان جنگ

"شورا" در قاموس طالبان، به نهادهای رهبری گروه گفته می‌شود. رهبری مرکزی طالبان را "شورای کویته" به دست دارد که در راس آن ملا هبت‌الله آخوندزاده، رهبر فعلی قرار دارد.

اما آنتونیو جیوستاتسی، نویسنده و پژوهشگر ایتالیایی مقیم بریتانیا می‌گوید، بدنه رهبری طالبان، دست‌کم چهار شورای دیگر هم دارد: شورای پیشاور، شورای میران شاه، شورای شمال و شورای مشهد. علاوه بر اینها شورای ملا محمد رسول هم هست. او در سال ۲۰۱۵ و پس از اعلام مرگ ملا محمد عمر، اولین رهبر طالبان، از این گروه جدا شد.

آقای جیوستاتسی، که تحقیقات زیادی درباره ساختار گروه طالبان انجام داده، از کسانی است که بارها در نوشته‌هایش به "شورای مشهد" اشاره کرده است. او در مقالات و گزارش‌هایی که بر اساس این تحقیقات نوشته، می‌گوید "شورای مشهد" مسئول عملیات طالبان در ولایت‌های غربی افغانستان است و تا پایان سال ۲۰۱۷، حدود ده درصد نیروهای این گروه را در اختیار داشته است.

به گفته این پژوهشگر، "شورای مشهد" رهبری "شورای کویته" را به رسمیت نمی‌شناسد و از حمایت ایران و سپاه پاسداران برخوردار است. بیشتر تحقیقات آنتونیو جیوستاتسی، آنطور که در پانویس مقاله‌هایش آمده، بر اساس مصاحبه با اعضای بلندپایه طالبان بوده است.

در تحقیق دیگری هم که مؤسسه پژوهش‌های اطلاعاتی و ژئوپلیتیکی استراتفور، در ماه مارس ۲۰۱۸ منتشر کرده از "شورای مشهد" نام برده شده و با تصویری کمابیش شبیه آنچه آنتونیو جیوستاتسی از "شورای مشهد" داده است.

ایران، اقامت‌گاه طالبان؟

حدود دو ماه پیش گروه طالبان از بازداشت دو نفر به نام‌های ملا سخی‌داد و عبدالملک فتحی خبر داد. آنها به گفته سخنگوی این گروه، با جعل امضاء خود را نماینده این گروه معرفی و به چند کشور منطقه از جمله ایران سفر کرده بودند. مقام‌های افغان و ایرانی، به این خبر واکنشی نشان ندادند.

وحید مژده، کارشناس سیاسی افغان و کارمند وزارت خارجه افغانستان در زمان حکومت طالبان، معتقد است که اگر طالبان شورا یا دفتری در ایران می‌داشتند، آن دو نفر نمی‌توانستند به عنوان نماینده این گروه به ایران سفر کنند و در آنجا شناسایی نشوند. آقای مژده هم تأیید می‌کند که خانواده تعدادی از اعضای طالبان در ایران زندگی می‌کنند. او می‌گوید بعضی از مسئولان این گروه هم در چند سال

د پانو شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولی

گذشته با خانواده‌هایشان از پاکستان به ایران نقل مکان کرده‌اند و حتی بعضی از آنها را نیروهای امنیتی پاکستان در راه بازداشت کرده‌اند.

در گزارش‌های آنتونیو جیوستاسی هم به انتقال خانواده عده‌ای از فرماندهان طالبان از پاکستان به ایران، اشاره شده است. او حتی مدعی شده که ملا هبت‌الله، رهبر طالبان، در سال ۲۰۱۷ به ایران "فرار" کرده و چند ماه در آنجا مانده و دلیل این امر را بالاگرفتن اختلاف‌ها در "شورای کویته" عنوان کرده است. اما وحید مژده انتشار گزارش‌های مربوط به وجود دفتر یا شورای طالبان در مشهد را کار "بعضی از شبکه‌های استخباراتی" می‌خواند و تلاشی برای نشان دادن اینکه طالبان از حمایت گسترده خارجی برخوردارند: "این شبکه‌های استخباراتی با پخش این گزارش‌ها، می‌خواهند ناکامی دولت افغانستان و نظامیان خارجی در برابر طالبان را توجیه کنند."

آقای مژده همچنین گزارش‌های رسانه‌های غربی درباره ساختار گروه طالبان را گمراه‌کننده می‌خواند. او می‌گوید تشکیلات این گروه شباهت بسیاری به ساختار رهبری در "نظام جمهوری اسلامی ایران" دارد. یک رهبر در راس هرم قدرت که حرف و سخنش فصل‌الخطاب است؛ شورای مرکزی که بازوی اجرایی است و شورای علما که هم قوه قضائیه طالبان است و هم نهادی که مراقب است تصمیم‌ها و دستورهای شورای مرکزی، خلاف شرع نباشد.

پیشینه روابط ایران و طالبان

دوم ژوئیه سال ۲۰۱۸ میلادی روزنامه تایمز چاپ بریتانیا نوشت: "بهترین جنگجویان طالبان در ایران آموزش می‌بینند." این روزنامه به نقل از یک فرمانده طالبان نوشت: "پانصد تا ششصد نفر از ما در سطوح مختلف آموزش می‌بینیم. آموزش‌هایی مثل تکنیک‌های رزمی، مهارت‌های رهبری، جذب نیرو، استفاده از اسلحه و ساخت بمب. همه مربی‌های ما از نیروهای ویژه ایران هستند و رفتار خیلی خوبی با ما دارند."

سفارت ایران در کابل این موضوع را رد کرد.

در چند سال گذشته رسانه‌های بین‌المللی و مقام‌های افغان و غربی، بارها ادعاهای مشابهی علیه ایران مطرح کرده‌اند. دستکم در پنج مورد هم گزارش شد که هیأت‌های بلندپایه طالبان به ایران سفر کردند. ایران تنها یکی از این سفرها را تایید کرده است.

یکی از جدی‌ترین ادعاها درباره ارتباط حکومت ایران با طالبان بعد از کشته شدن ملا اختر منصور، رهبر پیشین این گروه در خاک پاکستان و نزدیک به مرز ایران مطرح شد. در آن زمان پاکستان گفت که در محل حمله هوایی به خودرو ملا منصور، پاسپورتی پیدا شد که نشان می‌داد او در حال بازگشت از سفری دوماهه به ایران بوده است.

حالا مقام‌های ایران می‌گویند که از مدتی قبل و با اطلاع دولت افغانستان، سرگرم گفتگو با طالبان بوده‌اند و هدف از این گفتگوها، کمک به روند صلح در افغانستان است.

وینی کاورا، مدیر "مرکز پژوهش‌های صلح و بحران" در مقاله‌ای با عنوان "شناخت پیچیدگی‌های روند صلح افغانستان" می‌گوید توجه ایران به طالبان دو دلیل عمده دارد: نگرانی از نفوذ داعش و به چالش کشیدن آمریکا.

دوستی با دشمن دشمن؟

گروه طالبان عمدتاً از جنگجویان پشتون تشکیل شده و رهبری مذهبی آن به دست ملاها و طلبه‌های تندرو سنی است. اما آنتونیو جیوستاتسی در مقاله "افغانستان: ساختار و تشکیلات طالبان" که در اوت ۲۰۱۷ منتشر شده، می‌گوید در سال‌های اخیر صدها تاجیک، ازبک، هزاره و بلوچ هم به گروه طالبان پیوسته‌اند که بیشتر آنها از نظر تشکیلاتی وابسته به "شورای شمال" و "شورای مشهد" هستند. او همچنین نوشته که در "شورای مشهد" و "شورای کویته"، می‌توان نیروهای شیعه هم دید که عمدتاً هزاره هستند. وحید مزده هم مواردی از حضور جنگجویان هزاره را در صفوف طالبان تایید می‌کند اما معتقد است که این حضور، کم رنگ و در بیشتر موارد موقت و تاکتیکی بوده است. به گفته آقای مزده در بعضی از مناطق افغانستان، نگرانی از نفوذ دشمن مشترک یعنی داعش، سبب شده پیکارجویان شیعه و شبه‌نظامیان تندرو سنی در یک صف قرار بگیرند.

ایران و طالبان هم دشمنان مشترکی در افغانستان دارند. روزنامه تایمز دوم ژوئیه ۲۰۱۸، به نقل از "یک مشاور سیاسی شورای کویته" نوشت که مقام‌های ایرانی برای کمک به طالبان دو شرط گذاشته بودند: تمرکز بیشتر بر حمله به نیروهای آمریکایی و ناتو در افغانستان و فرستادن جنگجویان بیشتر برای حمله به داعش.

ایران دل خوشی از طالبان نداشته، نام این گروه با قتل دیپلمات‌های ایرانی در شهر مزارشریف در شمال افغانستان، در سال ۱۹۹۸ گره خورده؛ حادثه‌ای که به باور بسیاری از کارشناسان، چیزی نمانده بود به مداخله نظامی ایران در افغانستان بینجامد.

تهران اما در سال ۲۰۰۱ با جامعه جهانی برای تغییر نظام سیاسی در افغانستان همراه شد و بخش قابل توجهی از کمک‌ها برای بازسازی افغانستان را به عهده گرفت.

به نظر می‌رسد دشمنان مشترک و منافع مشترک سبب شده که ایران و طالبان، بیشتر از هر زمان دیگری به یکدیگر نزدیک شوند. (پایان نوشته فواد مسیحا - با تشکر از بی بی سی)